
40° FESTIVAL INTERNACIONAL DE CINE DE MAR DEL PLATA
2025
OFFICIAL SELECTION
FILM REŽISÉRA
MARTINA GONDU
PROPAST
V KINECH
OD 05. 02. 2026

POTOPA – METODICKÝ LIST PRO UČITELE

Původní název: POTOPA
Země původu: Slovensko, Česko, Polsko, Belgie
Žánr: drama, historický, coming-of-age
Délka: 103 min.
Jazyková verze: OV (SK + titulky)
Doporučená přístupnost: nevhodné pro osoby mladší 15 let
Formát: DCP 2D, mp4
Režie: Martin Gonda
Scénář: Martin Šuster, Dominika Udvorková, Martin Gonda
Producenti: Katarína Krnáčová, Tomáš Gič
Koproducenti: Viktor Schwarcz, Izabela Igel, Henry Gillet
Hrají: Sára Chripáková, Jozef Pantlikáš, Katarína Babejová, Vladimíra Štefániková, Michal Soltész, Vladimír Čema, Stanislav Pitoňák, Svetlana Škovranová, Jevgenij Libezňuk, Igor Latta, Samuel Ducár, Cyril Drozda

Synopse:

Film Potopa vypráví příběh z Československa z roku 1980. Mara má 15 let a touží stát se pilotkou a opustit vesnický život. Její otec Alexander, rusínský rolník a vdovec, však trvá na tom, aby zůstala doma a pokračovala v práci na rodné půdě. Když jejich údolí čeká zaplavení kvůli výstavbě přehrady Starina, oba se musí vyrovnat se ztrátou domova a rodinného dědictví. Zároveň hledají cestu k vzájemnému smíření uprostřed boje mezi tradicí, identitou a touhou po svobodě.

Obsah:

Pedagogický rámec
Historický kontext filmu
Tematický celek 1: Filmová a mediální výchova
Tematický celek 2: Rusíni – historie, kultura a identita
Tematický celek 3: Výstavba vodních nádrží a jejich dopad na krajinu a společnost + Ekologické natáčení

Pedagogický rámec filmu POTOPA

Film **Potopa** nabízí studentům možnost nahlédnout do života na východním Slovensku v období pozdního socialismu (1980). Prostřednictvím příběhu patnáctileté Mary a jejího otce Alexandra sledujeme osobní i společenskou situaci komunity, jejíž domov má být zaplaven v důsledku výstavby vodní nádrže Starina.

Film otevírá řadu témat relevantních pro středoškolské vzdělávání – otázky rodinné identity, dospívání, vztahu mezi generacemi, ale i širší historický a společenský kontext přesídlování obyvatelstva v důsledku velkých státních projektů. Zároveň nabízí pohled na kulturní prostředí rusínské komunity a její vztah k tradici, krajině a rodnému místu.

Ve výuce lze film využít zejména v rámci mediální výchovy, dějepisu, občanské výchovy nebo zeměpisu. Film může být výchozím bodem pro diskusi o vztahu jednotlivce a společnosti, o konfliktu mezi osobní svobodou a očekáváními rodiny, diskusi o Rusínech a národnostních menšinách obecně, stejně jako o důsledcích zásahů člověka do krajiny.

Proč zařadit film POTOPA do výuky?

● **Seznámení s historickým kontextem východního Slovenska v období socialismu** – film přibližuje situaci komunit, které byly vysídleny v důsledku výstavby přehrady Starina, a ukazuje, jak velké státní projekty zasahovaly do života místních obyvatel.

● **Seznámení s rusínskou kulturou a identitou** – příběh zasazený do rusínského prostředí otevírá téma národnostních menšin, tradic a vztahu člověka k rodnému kraji.

● **Reflexe dospívání a generačních konfliktů** – prostřednictvím postavy Mary film zobrazuje střet mezi osobními sny mladého člověka a očekáváními rodiny či komunity.

● **Diskuse o vztahu člověka a krajiny** – příběh umožňuje zamyslet se nad tím, jak zásahy do krajiny a velké infrastrukturní projekty ovlivňují identitu místa a život jeho obyvatel. Podobné příběhy lze najít v celém bývalém Československu, např. při stavbě Liptovské Mary nebo Oravské přehrady

● **Rozvoj mediální gramotnosti** – film může sloužit jako podnět k analýze filmového jazyka, práce s obrazem, prostředím a způsobem, jakým audiovizuální dílo zprostředkovává historická a společenská témata.

● **Diskuse o ekologických souvislostech velkých projektů** – film otevírá otázku, jak velké zásahy do krajiny ovlivňují přírodu i život místních komunit. Zároveň může být podnětem k rozhovoru o ekologických principech ve filmové produkci (tzv. *green filming*).

Historický kontext filmu

Rusíni a karpatský region

Rusíni patří mezi východoslovanské národy a tradičně žijí v oblasti Karpat na území dnešního Slovenska, Ukrajiny, Polska, Maďarska a Rumunska. Jejich historická vlast se nachází zejména v horských oblastech severovýchodního Slovenska a Zakarpatí na Ukrajině. Rusíni nikdy neměli vlastní stát a v průběhu dějin žili v různých státních útvarech, například v Uherském království, Rakousku-Uhersku či Československu.

Tradičně žili hlavně v malých horských vesnicích, kde se věnovali zemědělství, chovu dobytka a práci v lesích. Náročné přírodní podmínky a hornatý terén však často způsobovaly chudobu, a proto mnoho Rusínů odcházelo za prací do měst nebo emigrovalo do zahraničí.

Rusínská kultura se vyznačuje silným vztahem k zemi, tradicím a náboženství. Většina Rusínů patří k východním křesťanským církvím – zejména k řeckokatolické nebo pravoslavné církvi. Typickým znakem kulturní krajiny regionu jsou také dřevěné kostely a bohatá lidová kultura, například hudba, zpěv nebo výšivky.

Film *Potopa* je zasazen právě do takového prostředí rusínské vesnice na severovýchodě Slovenska. Prostřednictvím příběhu jedné rodiny přibližuje život komunity, jejíž každodenní život je úzce spjat s krajinou, tradicemi a rodinnými vazbami.

Vodní nádrž Starina a zaniklé obce

Vodní nádrž Starina se nachází v severovýchodní části Slovenska v oblasti Bukovských vrchů. Byla vybudována v 80. letech 20. století jako zásobárna pitné vody pro velkou část východního Slovenska, včetně měst Košice, Prešov a Humenné.

Starina byla vybudována v letech 1981 až 1988. Jedná se o největší nádrž na pitnou vodu na Slovensku i v celé střední Evropě. S jejím napouštěním se začalo 20. 8. 1987 v jednu hodinu odpoledne. Tomuto slavnostnímu aktu za přítomnosti politiků a médií předcházelo 7 let výstavby, a tedy 7 let obrovských zásahů do životů místních obyvatel. Kvůli Starině bylo vystěhováno 7 vesnic, které se nacházely v ochranném pásmu pitné vody. Byly to rusínské obce Dara, Ostrožnica, Ruské, Smolník, Starina, Veľká Poľana a Zvala. Všechny tyto vesnice byly zbourány a trvale vymazány z mapy Slovenska. Z území o rozloze 131 km² úřady vystěhovaly přibližně 3500 lidí, kteří tvořili 940 rodin žijících v 820 rodinných domech. Několik obyvatel se s vystěhováním nedokázalo smířit a odmítali opustit své domy, ve kterých se narodili a ve kterých chtěli také zemřít. Ne nadarmo se říká, že starý strom už nelze přesadit. Když však do vesnic přestal jezdit autobus, zavřely se obchody a vypnula se elektřina, odešli téměř všichni.

Film *Potopa* se odehrává právě v období, kdy se obyvatelé obce Ruské musí vyrovnat s blížícím se zatopením svého domova. Prostřednictvím příběhu jedné rodiny film ukazuje osobní a emocionální stránku událostí, které zásadně změnily podobu regionu.

Na co upozornit studenty před promítáním filmu

- ***Historické prostředí příběhu*** *– film se odehrává v Československu v roce 1980, tedy v období socialismu. Studenti si mohou všimnout, jak vypadal každodenní život na venkově a jaké byly možnosti mladých lidí v té době.*
- ***Vztah člověka a krajiny*** *– krajina a venkovské prostředí hrají ve filmu důležitou roli. Studenti mohou sledovat, jakým způsobem film zobrazuje vztah obyvatel k místu, kde žijí.*
- ***Rodinné a generační konflikty*** *– příběh se soustředí na vztah mezi patnáctiletou Marou a jejím otcem Alexandrem. Studenti mohou sledovat, jak se liší jejich názory na budoucnost a životní rozhodnutí.*
- ***Výstavba vodních nádrží*** *– film je inspirován skutečnými událostmi spojenými s výstavbou vodní nádrže Starina. Vodní nádrže mají velký význam například pro zásobování obyvatel pitnou vodou, ochranu před povodněmi či výrobu energie, jejich výstavba však může zároveň znamenat zásah do krajiny a přesídlení místních obyvatel.*
- ***Jak film vypráví příběh*** *– studenti si mohou všímat, jakým způsobem film využívá obraz, prostředí a postavy k vyjádření emocí a konfliktu mezi tradicí a touhou po změně.*

Tematický celek 1: Filmová a mediální výchova

Vhodné předměty: mediální výchova, slovenský jazyk a literatura, občanská výchova
Časová náročnost: přibližně 45 minut

Film *Potopa* nabízí prostor pro rozvoj mediální gramotnosti a porozumění filmovému vyprávění. Film nevzniká náhodně – je výsledkem spolupráce tvůrců z mnoha profesí, jako jsou režie, scénář, kamera, herci a herečky, scénografie, kostýmní výtvarnictví a mnoho dalších. Každé rozhodnutí během výroby filmu ovlivňuje způsob, jakým divák příběh vnímá.

Ve filmu *Potopa* hrají důležitou roli zejména postavy, prostředí vesnice a vztahy mezi lidmi. Prostřednictvím obrazů, situací a dialogů film vypráví příběh o dospívání, rodinném konfliktu a změně, která zasahuje celou komunitu. V tomto tematickém celku se studenti zaměří na analýzu postav a na to, jak film prostřednictvím obrazů a situací zprostředkovává emoce a konflikty mezi postavami.

Úvod do hodiny:

Na začátku hodiny můžete studentům položit několik otázek:

● Když si vzpomenete na film, co vám z něj většinou zůstane v paměti – konkrétní scény, konkrétní postavy, nebo spíše atmosféra? (*např. silná scéna mezi postavami, výrazná postava, záběry krajiny a vesnice, napětí mezi otcem a dcerou, pocit smutku nebo ticha, atmosféra místa, které má zaniknout)*
● Co podle vás dělá film pro diváka zajímavým nebo silným? *(např. silná scéna, výrazná postava, napětí, historická událost, emoce)*
● Myslíte si, že film dokáže vyjádřit emoce i bez velkého množství dialogů? Jak? *(např. obrazem, barvou, hudbou, mimikou herců, kamerou, tempem střihu)*
● Kdybyste měli někomu popsat film Potopa pouze pomocí tří obrazů nebo momentů, které byste vybrali?
Krátká diskuse pomůže studentům si film připomenout a připravit se na další aktivity.

Pracovní list 1:

Pozorování filmového obrazu

Film vypráví příběh nejen prostřednictvím dialogů, ale také pomocí obrazů, prostředí a kompozice záběru. Prostředí vesnice, krajiny a domova hraje ve filmu *Potopa* důležitou roli a pomáhá vytvářet atmosféru příběhu.

Aktivita 1:

Podívejte se na filmový záběr z filmu Potopa (uvedený výše) a odpovězte na otázky:

● Na co se ve záběru soustředí vaše pozornost jako první?
● Jakou roli hraje prostředí v této scéně?
● Jak obraz pomáhá vyjádřit emoce postav nebo situaci, ve které se nacházejí?

Analýza postav

Aktivita 2:

Rozdělte studenty do menších skupin. Každá skupina se zaměří na jednu z postav (např. Mara, Alexander, Pop...).

Úkol skupiny:

- popsat charakter postavy,
- vysvětlit její motivace a rozhodnutí,
- zamyslet se nad tím, jak se postava během filmu mění.

Na závěr skupiny krátce představí své postřehy a porovnají pohledy jednotlivých postav na situaci, které čelí. Shodli se všichni ve skupině na stejných postřezích, nebo vznikly i rozdíly ve vnímání či porozumění postavě a jejím rozhodnutím?

Pomůcka:

Alexander: Zarytý rusínský rolník, který se nechce vzdát své země. Nakonec však pochopí sny a touhy své dcery. Uvědomí si, že pokud jí dá svobodu, budou si bližší. Musí se smířit s nevyhnutelnou ztrátou domova.

Mara: Chce odejít co nejdál ze své rodné vesnice a splnit si sen stát se pilotkou. Postupně pochopí boj svého otce a zjistí, proč je důležité bojovat za svou identitu.

Pop: Místní autorita. Bojuje za svou církev i obec až do poslední chvíle. Pro občany je symbolem naděje. Právě díky němu se obyvatelům podařilo uchovat svou kulturu a přenést ji do nového domova.

Kreativní aktivita

Alternativní dialog
Představte si, že postavy v této scéně řekly něco jiného.
Napište krátký dialog (4–6 replik), který by mezi nimi mohl zaznít.

Závěrečná reflexe:

Jak byste se zachovali na místě hlavní postavy, kdybyste věděli, že místo, kde nyní žijete, má být zaplaveno?

Tematický celek 2: Rusíni – historie, kultura a identita

Vhodné předměty: dějepis, občanská výchova, slovenský jazyk a literatura, zeměpis
Časová náročnost: přibližně 45 minut

Film *Potopa* se odehrává v prostředí rusínské komunity na severovýchodě Slovenska. Prostředí vesnice, jazyk postav, rodinné vztahy i způsob života jsou úzce propojeny s kulturou Rusínů.

Rusíni patří mezi nejstarší národnostní skupiny žijící v karpatském regionu. Jejich historické území se nachází zejména v oblasti dnešního Slovenska, Polska a Ukrajiny, přičemž menší komunity existují i v dalších zemích.

Film tak nabízí příležitost diskutovat nejen o individuálních příbězích postav, ale i o širším kontextu života národnostních menšin, jejich identitě a vztahu k místu, kde žijí.

Úvod do hodiny

Na začátku hodiny můžete studentům položit několik otázek:

● Dokážete odhadnout, kolik národnostních menšin je na Slovensku? Které z nich znáte? (viz tabulka v pracovním listu 2)
● Víte, jaký je rozdíl mezi národností a občanstvím?
Národnostní menšina je skupina obyvatel státu, která se od většinového obyvatelstva liší například jazykem, kulturou nebo tradicemi. Občanství vyjadřuje příslušnost ke státu (např. slovenské občanství), zatímco národnost vyjadřuje příslušnost k národu nebo komunitě, s níž se člověk identifikuje.
● Myslíte si, že jazyk, tradice nebo způsob života mohou ovlivnit to, jak člověk vnímá svou identitu?

Krátká diskuse může studentům pomoci uvědomit si, že Slovensko je **multikulturní zemí**, ve které vedle sebe žijí různé národnostní skupiny.

Kontext

Rusíni jsou slovanský národ žijící především v oblasti Karpat. Jejich historické území se rozprostírá hlavně na severovýchodě Slovenska, v jihovýchodním Polsku a na Zakarpatí, přičemž menší komunity existují i v Maďarsku, Rumunsku nebo Srbsku.

Rusíni patří k východoslovanské větvi slovanských národů. Jejich jazyk je příbuzný ukrajinštině, má však své vlastní specifika a používá cyrilici. V minulosti se rusínská identita často ocitla mezi různými politickými a národními vlivy, což vedlo k diskusím o tom, zda Rusíni tvoří samostatný národ, nebo jsou součástí jiných národů.

Historicky Rusíni žili hlavně v malých horských vesnicích Karpat a věnovali se především zemědělství, chovu dobytka nebo práci v lesích. Hornatý charakter regionu a ekonomické podmínky často vedly k migraci za prací do měst nebo do zahraničí.

Po roce 1989 nastalo období obnovy rusínské identity a kultury. Na Slovensku vznikly nové kulturní organizace, média a vzdělávací iniciativy, které podporují rozvoj rusínského jazyka a tradic.

Děj filmu Potopa se odehrává právě v prostředí rusínské vesnice na severovýchodě Slovenska. Film tak umožňuje studentům diskutovat o tom, jak se kulturní identita, tradice a vztah k rodnému místu promítají do života jednotlivců

Rusíni ve zkratce

- **Rusíni** jsou slovanský národ žijící zejména v oblasti Karpat – na severovýchodě Slovenska, v jihovýchodním Polsku a na Zakarpatí na Ukrajině.
- Patří k **východoslovanské větvi Slovanů** a jejich jazyk – rusínština – používá **cyrilici**.
- Rusíni historicky žili především v **menších horských vesnicích**, kde se věnovali zemědělství, chovu dobytka a práci v lesích.
- Rusínská kultura zahrnuje bohaté **folklórní tradice, písně, architekturu dřevěných kostelů a vlastní zvyky**.
- Rusíni dnes žijí v mnoha zemích světa a jejich komunity existují i v **USA, Kanadě nebo Srbsku** v důsledku historické migrace.

Pracovní list 2:

Rusíni v karpatském regionu

Aktivita 1:

Podívejte se na mapu a zkuste **označit** oblasti, kde Rusíni tradičně žijí.

● Proč podle vás Rusíni žijí v několika státech? Jak může geografické prostředí ovlivnit způsob života komunity?

Film **Potopa** se odehrává právě v jedné z oblastí, kde Rusíni historicky žili.
Diskutujte:
- Jak film zobrazuje krajinu a prostředí, ve kterém postavy žijí?
- Jaký význam může mít krajina a domov pro identitu člověka?

Národnosti na Slovensku

	I. národnost 2021		II. národnost		I. a II. národnost dohromady	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
maďarská	422065	7,75	34083	11,13	**456148**	**8,4**
romská	67179	1,23	88985	29,06	**156164**	**2,9**
rusínština	23746	0,44	39816	13	**63562**	**1,2**
česká	28996	0,53	16715	5,46	**45711**	**0,8**
ukrajinská	9451	0,17	1586	0,52	**11037**	**0,2**
německá	3318	0,06	5255	1,72	**8573**	**0,2**
moravská	1098	0,02	951	0,31	**2049**	**0,0**
polština	3771	0,07	1511	0,49	**5282**	**0,1**
ruská	3245	0,06	4871	1,59	**8116**	**0,1**
bulharská	1106	0,02	446	0,15	**1552**	**0,0**
chorvatská	967	0,02	1034	0,34	**2001**	**0,0**
srbská	1084	0,02	792	0,26	**1876**	**0,0**
židovská	596	0,01	1242	0,41	**1838**	**0,0**
nezjištěno	295558	5,42				
celkem	566622		306 175		763 909	

Aktivita 2:

Podívejte se na tabulku, která zobrazuje výsledky sčítání lidu na Slovensku z roku 2021 podle národnosti.

Najděte v tabulce odpovědi na tyto otázky:

- Která národnost je po slovenské nejpočetnější?
- Kolik lidí se přihlásilo k rusínské národnosti celkem (1. a 2. národnost)?

Na Slovensku žije několik národnostních menšin – například Rusíni, Maďaři, Romové nebo Češi. Identita člověka může být spojena s jazykem, kulturou, rodinnými tradicemi nebo místem, kde vyrůstal.

Porovnejte tyto údaje:

- Kolik procent obyvatel Slovenska se hlásí k rusínské národnosti? Je to více nebo méně, než jste očekávali?

Rusínský jazyk

Aktivita 3:

Přečtěte si úryvek z rusínské lidové písně:

A čí je ta chata, co stojí v údolí,
čí je to děvče, co stojí u stroje.
Stází, stází, mrká očima,
a vesele čeká na svého milého.

● Představte si, že tuto píseň překládáte do slovenštiny – napište krátký **básnický překlad**, jak by mohla znít ve slovenštině.

● Rusínština je oficiálně kodifikována od roku 1995. Jaký je podle vás rozdíl mezi jazykem a nářečím?

Kultura a tradice

Kultura je soubor zvyků, tradic, hodnot a způsobů života, které charakterizují určitou společnost nebo sociální skupinu. Podle dokumentu UNESCO zahrnuje kultura nejen umění a literaturu, ale také životní styl, hodnotový systém, tradice a víru.

Kulturu můžeme rozdělit na **hmotnou a nehmotnou**. Hmotná kultura zahrnuje například architekturu nebo tradiční oděv, zatímco nehmotná kultura zahrnuje jazyk, písně, zvyky či obřadní tradice. V případě Rusínů můžeme tyto prvky vidět například v rodinných a svátečních zvycích, v dřevěné sakrální architektuře nebo v bohatém folklóru a rusínském jazyce.

Aktivita 4:

Rozdělte se do menších skupin. Každá skupina se zaměří na jeden z prvků rusínské kultury:

1. Jazyk
2. Lidová kultura a písně
3. Architektura (např. dřevěné kostely)
4. Tradiční způsob života

Úkol skupiny:

● Stručně popsat vybraný prvek kultury
● Vysvětlit, proč je důležitý pro identitu komunity
● Prezentovat své poznatky spolužákům

Diskuse: Rusínské prostředí ve filmu

Film *Potopa* se odehrává v rusínské vesnici na severovýchodě Slovenska. Kromě příběhu postav film zachycuje také každodenní život místní komunity, její vztah k rodině, práci a krajině, ve které žije.

Diskutujte:

● Jak film zobrazuje prostředí rusínské vesnice a krajiny? Jaké prvky života místní komunity jste si ve filmu všimli (např. rodinné vztahy, práce, tradice)?
● Jak podle vás prostředí vesnice ovlivňuje rozhodnutí a život postav ve filmu?

Zkuste uvést konkrétní scénu nebo moment z filmu.

Doplňková aktivita: Rusínská kultura dnes

Rusíni jsou na Slovensku uznávanou národnostní menšinou. Dodnes se zachoval rusínský jazyk, folklór, hudba i různé kulturní akce.

Mezi známé akce patří například **Festival rusínské kultury v Medzilaborcích** nebo různé folklórní festivaly na severovýchodě Slovenska. Rusínština se používá v médiích, ve školách i v kulturních organizacích.

Aktivita 5:

Představte si, že máte připravit **plakát nebo krátkou pozvánku na festival rusínské kultury**.

Zkuste navrhnout:

- název festivalu
- místo konání
- program (hudba, jídlo, tradice, folklór)

Můžete pracovat samostatně nebo v malých skupinách.

Tematický celek 3: Výstavba vodních nádrží a jejich dopad na krajinu a společnost + Ekologické natáčení

Vhodné předměty: zeměpis, občanská nauka, environmentální výchova, dějepis
Časová náročnost: přibližně 45 minut

Vodní nádrže patří mezi významné vodohospodářské stavby, které vznikají přehrazením řeky pomocí hráze. Taková stavba zadržuje vodu a vytváří vodní nádrž, která může sloužit například k zásobování pitnou vodou, ochraně před povodněmi nebo výrobě elektrické energie. Vodní nádrže se často staví v horských údolích, kde je možné přehradit řeku a vytvořit velkou zásobárnu vody.

Vodní nádrže mohou mít pro společnost mnoho přínosů – zajišťují pitnou vodu, pomáhají regulovat průtok řek nebo chrání území před povodněmi. Na druhou stranu však jejich výstavba často znamená zásah do krajiny a někdy i přesídlení obyvatelstva z míst, která mají být zaplavena.

Jedním z takových příkladů na Slovensku je **vodní nádrž Starina**, která je dnes hlavním zdrojem pitné vody pro velkou část východního Slovenska. Před její výstavbou se však v této oblasti nacházelo několik obcí, které musely být vysídleny. Film *Potopa* se odehrává právě v tomto regionu a zachycuje osobní příběhy lidí, kteří čelí ztrátě domova a změně prostředí v důsledku výstavby vodní nádrže.

Úvod do hodiny

Na začátku hodiny můžete studentům položit několik otázek, které navazují na promítání filmu *Potopa:*

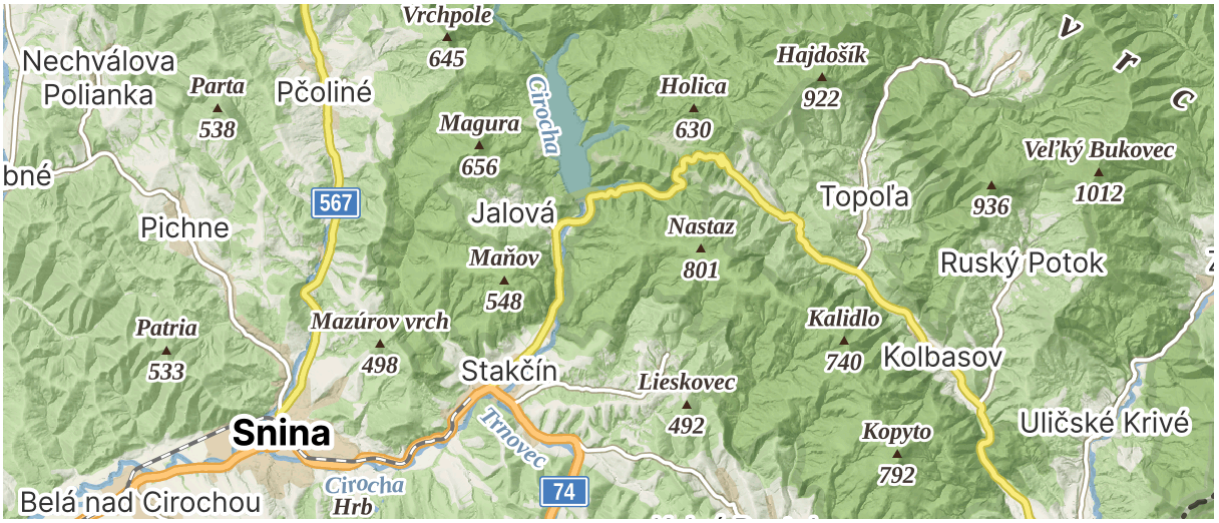
● Jak byste se cítili, kdybyste se dozvěděli, že místo, kde žijete, má být zatopeno kvůli výstavbě přehrady?
● Proč si myslíte, že může být pro lidi těžké opustit místo, kde žili dlouhá léta?

Pracovní list 3:

Aktivita 1: <u>Starina a zaniklé obce</u>

Vodní nádrž **Starina** byla vybudována v 80. letech 20. století jako zdroj pitné vody pro východní Slovensko. Před její výstavbou se však v této oblasti nacházelo několik obcí, které byly vysídleny.

Podívejte se na mapu oblasti vodní nádrže Starina.

- Najděte na mapě přehradu Starina.
- Popište, jaký typ krajiny se nachází v okolí přehrady (např. hory, údolí, řeky).
- Která města nebo větší obce se nacházejí v okolí přehrady?
- Najděte na internetu, které obce musely být kvůli výstavbě přehrady Starina vysídleny.

Diskuse

- Proč se podle vás stát rozhodl postavit přehradu právě v této oblasti?

Aktivita 2: K čemu slouží vodní nádrže?

Vodní nádrže vznikají přehrazením řeky pomocí hráze. Slouží k zadržování vody v krajině a mohou plnit několik funkcí.

Mezi nejdůležitější patří:

- zásobování obyvatel pitnou vodou
- ochrana před povodněmi
- výroba elektrické energie
- regulace průtoků řek
- rekreace a cestovní ruch

Přečtěte si informační rámeček a zamyslete se:

● Která z těchto funkcí je podle vás nejdůležitější?
● Proč může být zadržování vody v krajině důležité?

Diskutujte ve třídě.

Aktivita 3: Dopady vodních nádrží na krajinu a lidi

Výstavba vodních nádrží může výrazně změnit krajinu a ovlivnit život místních obyvatel. V některých případech dochází k zaplavení území, na kterém se nacházejí obce, zemědělská půda nebo přírodní biotopy.

Možné problémy:

- změna krajiny a ekosystémů
- zaniknutí obcí a přesídlení obyvatelstva
- ztráta historických míst nebo kulturního dědictví

Vodní nádrže mohou společnosti přinášet různé výhody, ale zároveň mají i své negativní důsledky.

Přečtěte si následující tvrzení a zamyslete se nad nimi.

1. „Vodní nádrž je důležitá, protože zajišťuje pitnou vodu pro velké množství lidí.“
2. „Kvůli výstavbě přehrady museli někteří lidé opustit své domovy.“
3. „Výstavba vodní nádrže může změnit přírodu a krajinu v regionu.“

● Které z těchto tvrzení představuje podle vás největší problém?
● Které naopak největší přínos?

Aktivita 4: Rozhodování o přehradě

Představte si, že stát plánuje vybudovat novou přehradu.

Rozdělte se do skupin a zastupujte různé pohledy:

- místní obyvatelé
- ekologové
- vodohospodáři
- zástupci státu

Každá skupina připraví krátké argumenty:

● proč by se přehrada měla postavit
● nebo proč by se neměla postavit

Na závěr se pokuste najít řešení, které by bylo přijatelné pro všechny strany.

Závěrečná reflexe

Je podle vás důležitější chránit krajinu a místní komunity, nebo zajistit zdroje vody a energie pro širší společnost? Existuje podle vás řešení, které by dokázalo tyto dvě potřeby vyvážit?

Pracovní list 4:

Ekologie a ekologické natáčení

Film *Potopa* se ve svém příběhu nezabývá pouze vztahem člověka k krajině, ale i samotná jeho výroba se snažila respektovat principy udržitelnosti. Produkce zavedla řadu opatření, jejichž cílem bylo snížit negativní dopad natáčení na životní prostředí. Tento přístup se označuje jako **green filming** neboli **zelené natáčení**.

Skrytý život filmu

Když se díváme na film, vnímáme většinou příběh, postavy a obrazy. Film je však zároveň výsledkem rozsáhlého organizačního a technického procesu.

Aktivita 1:
Zkuste si představit jeden běžný natáčecí den. Ve dvojicích nebo skupinách napište, co vše je třeba zajistit, aby se mohl natočit jeden natáčecí den.

Můžete například uvažovat o:

Oblast	Běžné natáčení filmu	Ekologické natáčení filmu (greenfilming)
Doprava	Doprava osob a techniky je řešena individuálně, přičemž členové štábu často používají vlastní auta a herci jsou odváženi přímo z domova na místo natáčení.	Doprava je organizována formou carpoolingu, kdy více členů štábu sdílí jedno vozidlo, upřednostňuje se veřejná doprava – vlak nebo MHD – a letecká doprava je minimalizována nebo se používá pouze v nezbytných případech.
Catering	Stravování štábu je zajištěno formou fast foodu nebo cateringu s vysokým podílem červeného masa, jídlo se dováží i ze vzdálenějších provozoven a běžně se používají jednorázové plastové obaly, které každý den vytvářejí velké množství odpadu.	Strava se skládá převážně z vegetariánských jídel, využívají se místní dodavatelé potravin a sezónní suroviny. Vyloučí se používání jednorázových obalů a plastů a místo toho se štáb stravuje v restauraci nebo na place z umyvatelného nádobí.
Energie	Elektrická energie je zajišťována pomocí mobilních dieselových agregátů, které se používají každý natáčecí den bez ohledu na dostupnost jiných zdrojů.	Elektřina je zajišťována přednostně připojením k místní elektrické síti, případně se řeší nové dočasné nebo trvalé elektrické připojení, aby se minimalizovalo používání dieselových agregátů.
Kostýmy a rekvizity	Kostýmy a rekvizity se často nakupují nové nebo vyrábějí na míru, přičemž se téměř vůbec nebere v úvahu jejich další využití po natáčení.	Kostýmy a rekvizity se přednostně pronajímají, půjčují nebo upravují z existujících zdrojů, využívají se second-handy a klade se důraz na jejich opětovné použití v dalších filmech nebo se vrací do půjčoven.
Ubytování	Štáb je ubytován v hotelech vzdálenějších od lokací, aby se nemusel stěhovat, ale na druhou stranu musí každý den dojíždět na plac poměrně daleko. Členové štábu mají vlastní nesdílené pokoje.	Ubytování je zajištěno v hotelech co nejblíže k natáčecím lokacím, aby se zkrátila doba dopravy na natáčení, a pokoje sdílejí dvě osoby, aby se snížila spotřeba energie a celková ekologická stopa.
Tisk	Scénáře, denní plány a další produkční dokumenty se tisknou a rozdávají každému členovi štábu.	Dokumenty se distribuují elektronicky e-mailem nebo přes digitální platformy a tisknou se pouze v nezbytných případech a v minimálním počtu.

Odpad	Na place vzniká velké množství odpadu, často včetně jednorázových nádob, kelímků a obalů z cateringu, přičemž odpad se často shromažďuje do jednoho společného koše bez třídění.	Jednorázové obaly a kelímky se minimalizují nebo vůbec nepoužívají a odpad se systematicky třídí přímo na natáčecích místech do oddělených složek a poté se odváží na místa, kde se dále zpracovává.

Jak snížit uhlíkovou stopu filmu?

Přečtěte si informační rámeček o ekologickém natáčení filmu *Potopa*.

Informační rámeček

Při výrobě filmu *Potopa* se producenti snažili zavést řadu opatření, která měla omezit negativní dopady natáčení na životní prostředí. Produkce například minimalizovala tisk dokumentů a většinu materiálů sdílela digitálně.
Důležitou roli hrálo také plánování dopravy – štáb byl ubytován co nejblíže k natáčecím lokacím a při přesunech se podporovalo využívání železniční dopravy nebo spolujízdy.
Ekologické principy se uplatňovaly i při práci s materiály a rekvizitami. Kostýmy, nábytek či rekvizity se často půjčovaly nebo kupovaly z druhé ruky, aby se snížila potřeba výroby nových předmětů. Produkce se zároveň snažila omezit jednorázové plastové obaly a podporovala používání opakovaně použitelných lahví a nádobí.
Cílem těchto opatření bylo snížit uhlíkovou stopu filmu, tedy množství emisí skleníkových plynů, které vznikají během jeho výroby. Ekologické natáčení se tak stává jedním ze způsobů, jak může filmový průmysl reagovat na současné environmentální výzvy.

Aktivita 2:

Vyberte z uvedených opatření **tři**, která by podle vás měla **největší vliv na snížení uhlíkové stopy filmu**.

Nápověda:

1. *snížení nebo eliminace letecké dopravy*
2. *efektivní doprava vlaky a auty s více pasažéry*
3. *vyloučení používání agregátů*

U každého z nich vysvětlete:

- proč by to mohlo být účinné
- jaký problém pomáhá řešit (např. doprava, energie, odpad)

Aktivita 3:

Představte si, že někteří členové štábu s ekologickými opatřeními nesouhlasí.
Vyberte **jedno opatření**, které by podle vás mohlo být pro štáb nejproblematičtější.

Vysvětlete:

- proč by mohlo být náročné jej zavést
- jak by se tento problém dal vyřešit

Zelené desatero filmového štábu

film POTOPA

ZELENÉ DESATORO - základné pravidlá zeleného nakrúcania

1 JEDNA FĽAŠA NA VODU

Na začiatku nakrúcania si každý prinesie alebo dostane fľašu na vodu, do ktorej si bude sám/sama čapovať vodu počas nakrúcania.

2 REDUKUJEME A SEPARUJEME

Používame väčšie balenia a znovu použiteľné nádoby, aby sme redukovali odpad. Na lokáciách máme svoje koše na separovaný zber a zmiešaný odpad s obrázkami, ako nato.

3 ENERGIA

Na nakrúcaní dosvecujeme málo a využívame lokálne elektrické pripojenie, nie palivový agregát. Na hoteli po sebe zhasíname svetlo a nemíňame zbytočne vodu.

4 VLAK

Na dlhšie trate a odvozy jedného človeka využívame predovšetkým vlakovú dopravu. Vždy preferujeme vlaky a verejnú dopravu pred autami či lietadlami.

5 CAR POOLING

Osobným autom ideme vždy viacerí, je to ekonomické a aj ekologické. Na dlhšie trate je praktický nočný autovlak.

6 FAJČENIE

Fajčíme na vyhradenom mieste, ohorky hádžeme do vyhradených košov alebo komunálneho odpadu, alebo si nosíme svoje vreckové popolníky.

7 PAPIER

Netlačíme scenáre, plány nakrúcania ani denné dispozície. Kto vyslovene potrebuje k svojej práci tlačenú verziu, prosíme, požiadajte o to.

8 KOSTÝMY A REKVIZITY

Využívame z predošlých nakrúcaní, z druhej ruky či rentalov. Na konci nakrúcania ich darujeme, predáme alebo uschováme.

9 HRNČEK

Pijeme z vlastných prenosných pohárov na kávu, a ušetríme množstvo odpadu. Na placi ho vypláchnem vodou, na hoteli umyjem. Káva, mlieko a cukor samozrejme na placi je ☺.

10 STRAVA

Znižujeme množstvo konzumácie červeného mäsa, najmä hovädzie a jahňacie. Jeho environmentálna stopa je približne trojnásobná v porovnaní s bezmäsitou stravou.

REFUSE REDUCE REUSE RECYCLE ROT

VÝZVA!

Viem obmedziť množstvo jednorázovo použitých obalov, ako sú napr. aj plastové fľaše? Redukovať je vždy lepšie ako recyklovať.
Najlepší odpad je napokon ten, ktorý nikdy nevznikne.

Základný princíp udržateľného správania:
dobrovoľná skromnosť.

SilverArt

Podívejte se na plakát **„Zelené desatero – základní pravidla ekologického natáčení“**, který byl připraven pro štáb filmu *Potopa*.

Aktivita 4:

Každý student si vybere **jedno pravidlo ze Zeleného desatera**, které považuje za nejzajímavější nebo nejdůležitější.

Napište krátkou odpověď:

- proč jste si vybrali právě toto pravidlo,
- zda by bylo možné podobné pravidlo dodržovat i ve škole

Diskuse ve třídě

Porovnejte své odpovědi.

● Která pravidla by se dodržovala nejjednodušeji? Která by byla nejnáročnější?
● Které pravidlo by podle vás mohlo mít největší vliv na životní prostředí?

Závěrečná reflexe

Film *Potopa* ukazuje, jak může lidský zásah změnit krajinu i život místních obyvatel. Zároveň se jeho tvůrci snažili snížit dopad samotné filmové produkce na životní prostředí.

Zamyslete se:

● Proč je podle vás důležité přemýšlet o dopadech našich rozhodnutí na životní prostředí?